

Professori Aki-Mauri Huhtinen, PhD, Major G.S.
Department of Management and Leadership Studies
National Defence College
P.O.Box FIN-00861 Helsinki, Finland
Tel: +358 9 181 46561
email: aki-mauri.huhtinen@mil.fi

SODANJOHTAMISEN MUUTOS

*“In the beginning the disease is easy to cure, difficult to diagnose; but, after a while, if it has not been diagnosed and treated early, it becomes easy to diagnose and hard to cure”. Macchiavelli
“The Price”*

Valistuksen aikana syntynyt kansallisvaltioiden kansallisen turvallisuuden tarve ja sen vaatimat rakenteet nitisevät liitoksissaan. Lähes kaikkialla läntisissä maissa on siirrytty Ranskan suuren vallankumouksen innoittaman kansalaisarmeijan mallista Niccoló Machiavellin jo 1500-luvulla kritisoimaan ammattiarmeijaan. Ammattiarmeija on aina ollut hankalassa johtosuhteessa demokraattisiin pyrkimyksiin suhteessa kansanarmeijaan. Keskeinen syy nykyiseen muutokseen liittyy globalisaation, teknologian ja markkinavoimien johtamaan maapalloistumiseen, jossa myös valtioiden ulkoisen turvallisuuden rakenteet siirtyvät yhä enemmän ”insinööri-lainsäädäntö-media” -osaajien ammattitaidon ja vallankäytön varaan. Yksinkertaisesti peruskansalaisen panosta kansallisvaltion turvallisuudelle ei enää jatkossa tarvita kuten maatalous- tai teollisen ajan yhteiskunnissa. Sodankäynnin teknologisoituminen ja ”medioituminen” vaatii sodan tekijöiltä ja käyttäjiltä korkeaa osaamista ja ammattitaitoa eikä vain kansalaisen velvollisuutta ja osallistumisintoa. Hänet korvaa valvontakamerat ja sähköiset tunnistimet sekä pitkälle ammattimaistuneet erikoisosaajat. Tärkeämpää valtiolle on, että kansalainen huolehtii omasta mikrotason turvallisuudestaan, hallitsee omaa elämäänsä ja ihmissuhteitaan sekä säilyttää työkykyisyytensä. Elinikäistä oppimista ja media-teknologia osaamista tuetaan, jotta yksilöt eivät syrjäytyisi kehityskulusta ja tulevien sukupolvien sosiaalisesta merkitystodellisuudesta.

Sotilaskulttuuri muuttuu hitaasti, varsinkin rauhan ajan olosuhteissa. Mitä pidempi aika on kulunut kansakunnalta sodista, sitä vieraammaksi kansalaiset kokevat tuon turvallisuuden osa-alueen tarpeen. Sotiemme veteraanit ovat siirtymässä kansakunnan ideologiamuistiin pois käytännön sosiaalisesta vaikuttamisesta. Samalla suhteemme sotaan muuttuu postmoderniksi: toisaalta ällistelemme menoa Lähi-idässä vailla merkitysavaruuutta, toisaalta tutkimme mikro- ja paikallishistoriaa osana talvi- ja jatkosodan peruskertomusta. Nämä kaksi illuusiota ovat

irronneet toisistaan nykyisyyden ja historian sotkeutuessa toisiinsa ja hämärtäessä päättäjiemme tilannekuvaa siitä, mitä oikein valtiomme ulkoiselle turvallisuudelle pitäisi lähitulevaisuudessa tehdä.

Asevoimien teknologisoituessa ja sodan kuvan muuttuessa informaatiokamppailuksi, asevoiman rakenteet kallistuvat. Yhtenäinen kansa ja halu tarttua aseeseen oman maan puolustamiseksi eivät enää ole monessakaan läntisessä ja ”hedonisoituneessa” yhteiskunnan uskottavan puolustuksen perusta. Napoleonin ajan kansanarmeijan kustannustehokkuus oli aivan jotakin muuta kuin tämän päivän nopean toiminnan joukon kustannukset. Mutta myös suorituskykyvaatimukset olivat ja ovat erilaiset. Kun aikaisemmin vaadittiin satoja tuhansia sotilaita operaation onnistumiseen, tänään sadat erikoiskoulutetut ammattisotilaat kykenevät suoriutumaan vastaavasta tehtävästä nopeasti. Tällaisella ajattelulla on seurauksensa. Asevoimissa, kuten muissakin julkishallinnon organisaatioissa, elää ajatus irtautua ja ”ulkoistaa” suureksi paisunut keskijohto ja – rakenteet. Strategisen tason visiot ajatellaan jalkautettavan taktiselle toiminnan tasolle teknologian avulla. Keskitason inhimillisen osaamisen korvautuminen teknologialla on riski, jota ei välttämättä hallita tulosohjatussa muutosjohtamisessa. Unohdetaan, että kansakunta ei ole pörssiyritys ja yksilö osake tai sijoituskohde, vaikka siltä se usein tuntuu terveys- ja turvallisuushysteriassamme.

Sellaiset asiat kuin maanpuolustustahto tai kansakunnan henkinen tila ja motivaatio rakentuivat 1800-luvun alussa juuri yleiseen asevelvollisuuteen ja – oppivelvollisuuteen sekä kaikkien kansalaisten oikeuksiin ja velvollisuuksiin toimia kansallisvaltion kokonaiskoneistossa. Tänään yksilön oikeudet ja velvollisuudet muodostuvat monimutkaisten verkostojen prosesseissa, joiden ymmärtäminen tai yhdistäminen muiden kanssa jaettavaan sosiaaliseen todellisuuteen on hämärän peitossa. Kuten ihminen voi syrjäytyä sosiaalisesti, hän voi syrjäytyä myös turvallisuuden suhteen.

Turvallisuusnarkomania ja yhteiskunnan pakkoneuroosi ilmentyvät yhä vahvemmin kaikessa julkisessa keskustelussa. Informaatioyhteiskunnasta on tullut säikky-yhteiskunta. Tämän takia meistä on tullut mediariippuvaisia. Ei sen takia, että välttämättä haluaisimme tietää kaiken mitä on tapahtunut, vaan varmistuaksemme siitä, että ei ole tapahtunut mitään mikä estäisi huomenna jatkamasta hedonistista itsemme toteuttamista. Hädän hetkellä huudamme valtiota ja viranomaisia apuun unohtaen samalla, että näillä organisaatioilla ja toimijoilla on yhä kalliimpi toimintahintansa.